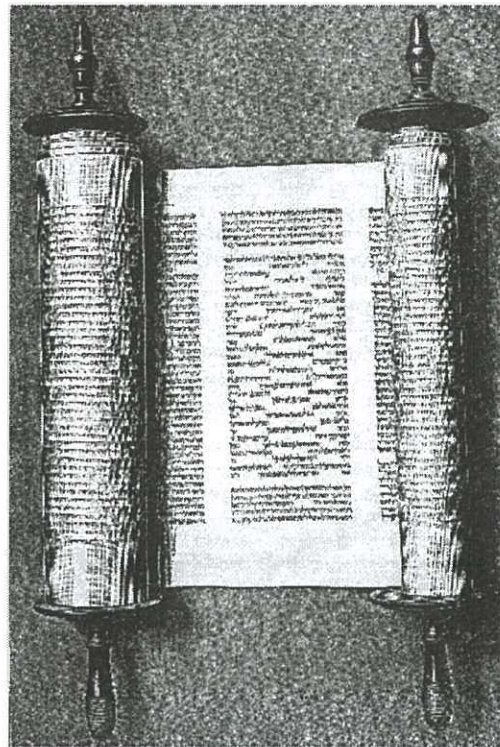

Tora

Zwój Tory w języku hebrajskim

Zobacz hasło *Tora* w Wikisłowniku

Zobacz multimedia związane z tematem: *Tora* (<https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Torah?uselang=pl>)

Tora (również jid. Tojre^[1], hebr. תורה – wskazówka, pouczenie, wtórnie prawo) – **pięć pierwszych ksiąg Biblii** (stąd także Pięcioksiąg, Pentateuch), **najważniejszy tekst objawiony judaizmu**^[2]. **Głównym tematem Tory jest Przymierze pomiędzy Bogiem a narodem Izraela za pośrednictwem Mojżesza zawarte podczas wędrówki z niewoli egipskiej do Ziemi Obiecanej.** Opis kształtowania się narodu i kultu za czasów Mojżesza poprzedzony jest znajdującymi się w *Księdze Rodzaju* opowieściami o prapoczątkach ludzkości (od Stworzenia do Potopu i Wieży Babel) oraz pradziejach Izraela (dzieje Patriarchów: *Abrahama*, *Izaaka* oraz *Jakuba* i jego synów).

W szerszym znaczeniu – cała *Biblia hebrajska* (Tora pisana, *Tanach*)^[3] oraz tradycja teologiczno-prawna judaizmu (Tora ustna)^[3].

Znaczenie słowa

Pierwotnie słowo *tora* oznaczało jednostkową przestrożę lub pouczenie ojca (*Prz* 1,8; 4,3n i in.^[4]) lub kapłana (*Ag* 2,11nn^[5]). Z czasem nabrało ono znaczenia ogólnego, które obejmuje wszystkie przepisy, a ostatecznie odniesione zostało do kompleksu pięciu ksiąg przypisywanych Mojżeszowi^[6].

Podział

Obecny podział Tory wynika prawdopodobnie ze względów praktycznych – ponieważ zwój pozostawał poręczny jedynie do pewnej objętości, konieczny był podział większego dzieła na mniejsze jednostki. Podział na pięć ksiąg musiał nastąpić stosunkowo wcześnie, gdyż występuje już w przekładzie z III wieku p.n.e., Septuagincie^[6]. **W skład Tory wchodzi** (kursywą transkrypcja nazwy hebrajskiej, w nawiasach chrześcijańskie nazwy polskie i łacińskie):

1. בראשית – *Beresit* (tłum. „Na początku”; pl. Księga Rodzaju; łac. Genesis)
2. שמות – *Szemat* (tłum. „Imiona”; pl. Księga Wyjścia; łac. Exodus)
3. ויקרא – *Wajikra* (tłum. „I zawołał”; pl. Księga Kapłańska; łac. Leviticus)
4. במדבר – *Bemidbar* (tłum. „Na pustyni”; pl. Księga Liczb; łac. Numeri)
5. דברים – *Dwarim* (tłum. „Słowa”; pl. Księga Powtórzonego Prawa; łac. Deuteronomium)

Nazwy hebrajskie stanowią pierwsze słowa danej księgi, nazwy grecko-łacińskie nawiązują do ich kluczowych wydarzeń lub ogólnej treści^[7].

Geneza

Wersja tradycyjna – autorstwo Mojżeszowe

Tradycja żydowska i chrześcijańska widziała w Mojżeszu autora Pięcioksięgu. Stary Testament przypisuje Mojżeszowi autorstwo określonych ustaw (Wj 24,4; 34,27n^[8]) czy też Księgi Powtórzonego Prawa (Pwt 31.9.22n^[9]). W sposób wyraźny autorstwo całej Tory przypisywane jest Mojżeszowi w I wieku n.e. przez Filona^[10] i Józefa Flawiusza^[11]. Nowy Testament nazywa Torę imieniem „Mojżesz”, cytuje z „księgi Mojżesza” (Mk 12,26 i in.^[12]) i stwierdza, że Prawo zostało nadane przez Mojżesza (J 1,17^[13])^[14].

Damaszek Pentateuch, Biblioteka Narodowa Izraela

Z czasem każda próba analizy treści Tory, a później także kompozycji, prowadziła do coraz większych wątpliwości w Mojżeszowe autorstwo całości Pięcioksięgu. Już Talmud przypisywał Jozuemu autorstwo opisu śmierci Mojżesza na końcu Księgi Powtórzonego Prawa (34,1-12)^[15]. Za pierwszego egzegetę, który zakwestionował autorstwo Mojżeszowe, uznaje się żydowskiego uczonego Abena Ezrę. Podał on kilka wątpliwych miejsc: opis śmierci Mojżesza, odniesienia do Mojżesza w 3 osobie (Pwt 31,22; 27,8; 31,9) oraz kilka innych^[16]^[17]. W XVI i XVII wieku zastrzeżenia co do Mojżeszowego autorstwa wysuwali A. Karlstadt, a zwłaszcza T. Hobbes, I. La Peyrère, B. Spinoza i R. Simon^[14]^[18]^[19]. Spory na ten temat ciągnęły się do końca XVIII wieku i zostały rozstrzygnięte na gruncie nowożytnej biblistyki, która ostatecznie odrzuciła Mojżeszowe autorstwo Pięcioksięgu.

Hipoteza czterech źródeł

Opierając się na kryteriach językowych oraz teologicznych, a także na drodze analizy literackiej i analizy zawartych w Pięcioksięgu kodeksów prawnych, bibliści na początku XIX wieku doszli do przekonania, że Pięcioksiąg nie tylko nie mógł zostać napisany przez Mojżesza, ale również musiał mieć wielu autorów, tworzących w różnych epokach i posiadających różne poglądy teologiczne^[20]. Sformułowano wówczas szereg hipotez, wyjaśniających proces powstawania obecnego tekstu Pięcioksięgu, które dają się